„Konstytucja nie jest tylko zbiorem przepisów, lecz wyrazem fundamentu wartości, na którym buduje się państwo – problem zaczyna się wtedy, gdy fundament ten jest wewnętrznie niespójny” – mówili zgromadzeni uczestnicy III seminarium konstytucyjnego, które odbyło się w środę 14 stycznia 2026 roku w siedzibie Instytutu Sobieskiego na warszawskim Powiślu.

Te cykliczne spotkania organizowane co miesiąc, poświęcone są refleksji nad kluczowymi zagadnieniami ustrojowymi i konstytucyjnymi, których efektem ma być wypracowanie projektu przemyślanych i uzasadnionych zmian w Konstytucji RP z 1997 roku. W wydarzeniu udział wzięli zaproszeni goście – prawnicy, konstytucjonaliści, eksperci oraz praktycy administracji państwowej.

Tematem przewodnim trzeciego seminarium była aksjologia Konstytucji RP, model samego aktu balansującego pomiędzy ogółem a szczegółem oraz napięcie pomiędzy rolą aksjologicznych szczegółów jako źródła konfliktu wewnętrznego lub wręcz przeciwnie – źródłem jej siły. Punktem wyjścia do dyskusji była zaproponowana lektura autorstwa prof. Zbigniewa Stawrowskiego, wskazująca na genezę Konstytucji z 1997 roku oraz jej wewnętrzną niespójność aksjologiczną, wynikającą z ducha kompromisu Okrągłego Stołu.

Uczestnicy seminarium analizowali historię powstania Konstytucji z 1997 roku w kontekście późniejszych prób jej reinterpretacji lub prób zmian po 2005 roku. Podkreślano, że sposób wychodzenia z systemu autorytarnego oraz zakres kompromisu politycznego znacząco wpłynęły na ostateczny kształt ustawy zasadniczej, która – zdaniem części dyskutantów – utrwaliła system i ducha III Rzeczypospolitej. Należy podkreślić, że wśród uczestników była różnica poglądów w tej kwestii – nie zabrakło głosów zdecydowanej obrony kształtu obecnie obowiązującej Konstytucji RP, ale też głosów kwestionujących nazywanie „kompromisem” obecnego kształtu ustawy zasadniczej ze względu na wykluczenie części społeczeństwa w latach dziewięćdziesiątych z dyskursu publicznego.

Istotnym wątkiem była dyskusja nad różnicą pomiędzy eklektyczną preambułą a treścią poszczególnych rozdziałów Konstytucji. Zwracano uwagę na spór pomiędzy podejściem aksjologicznym, traktującym konstytucję jako wyraz wartości, a podejściem pragmatycznym, postrzegającym ją przede wszystkim jako narzędzie sprawnego administrowania państwem. Podnoszono argument, że ograniczenie nadmiernej aksjologii może sprzyjać szerszej akceptacji społecznej, choć

Materiał pobrany ze strony Instytutu Sobieskiego, sobieski.org.pl[autor].

jednocześnie rodzi ryzyko nowych konfliktów interpretacyjnych, zwłaszcza na poziomie Trybunału Konstytucyjnego.

W dyskusji pojawił się także kontekst Unii Europejskiej i orzecznictwa TSUE. Przywołano przykład Słowacji, próbującej przeprowadzić zmiany konstytucyjne, czemu sprzeciwiała się część unijnej biurokracji oraz problem przenikania „świata wartości europejskich" ponad literalnymi przepisami konstytucyjnymi państw członkowskich. Zwracano uwagę na rosnącą rolę biurokracji unijnej oraz związane z nim wyzwania dla suwerenności aksjologicznej państwa polskiego w rosnącym apetycie na władzę unijnych trybunałów. Podkreślano, że nie jest to dziś tylko problem Polski. W tym kontekście zaproponowano ideę krótkiej listy zasad aksjologicznych – takich jak proporcjonalność, legalizm czy zasada pomocniczości – zamiast rozbudowanych i szczegółowych regulacji.

Nie zabrakło też głosów zdecydowanego sceptycyzmu wobec idei zmiany Konstytucji, w tym obszarze, podkreślając wartość kompromisu historycznego oraz rolę ustawy zasadniczej jako swoistej „tarczy" właśnie w sporach z instytucjami unijnymi. Podnoszono argument, że obecna Konstytucja jest dobrze skonstruowana pod względem wartości, a ewentualne zmiany mogą mieć za cel poszerzanie wolności, a nie jej ograniczanie. Wskazywano również na nowe zagrożenia dla wolności, takie jak tyrania cyfrowa, oraz na fakt, że obecna polaryzacja polityczna i głębokie podziały w środowiskach prawniczych utrudniają wypracowanie realnego planu dotarcia do możliwości przeprowadzenia koniecznych zmian już na etapie ich zdiagnozowania.

Seminarium zakończyło się dyskusją nad identyfikacją trzech kluczowych wyzwań dla Polski, których wzajemna odległość zagadnieniowa powoduje, że diagnoza obszarów zmian i konsensus wokół ich przeprowadzenia są tak trudne. Uczestnicy identyfikowali je jako: **polaryzację polityczną, relacją między wzmocnieniem władzy wykonawczej a odpornością państwa w obliczu zagrożeń strategicznych w przestrzeni międzynarodowej, ale też stosunkach wewnętrznych oraz pozycją Polski wobec TSUE.** Dyskusja potwierdziła, że pytanie o aksjologiczne fundamenty Konstytucji pozostaje jednym z najważniejszych i najbardziej spornych tematów współczesnej debaty ustrojowej.

Materiał pobrany ze strony Instytutu Sobieskiego, sobieski.org.pl[autor].